

Februari 2023

In zijn tuin aan de Kolonieweg 16 in Soest heeft Tony Gaillard een Bijenburcht gebouwd. Wat dat is leest u in deze nieuwsbrief. Foto Tony Gaillard.

Agenda

- **Zondag 5 februari**, wandeling door **Bos Birkhoven**, parkeerplaats bij bord Utrechts Landschap, Barchman Wuijterslaan 232, 13.30 uur, 6 km en duurt twee uur.
- **Dinsdag 7 februari**, vergadering **coördinatoren** IVN Eemland, Museum Soest, Steenhoffstraat 46, 20.00 uur. Agenda is via de mail doorgestuurd.
- **Zondag 19 februari**, **natuurtocht over de Eem** met IVN-gids, start Eemhaven Amersfoort, 14.00 uur. Zie www.schuitje-varen.nl
- **Zondag 26 februari**, **Boerderijenwandeling** in Laag Hees van IVN Eemland, start 14.00 uur op parkeerterrein bij voetbalvereniging Hees, Verlengde Oude Utrechtseweg (hoek Insingerstraat-Wieksloterweg) in Soest. De wandeling is ruim 6 km, duurt daarom twee uur. Opgeven is niet nodig.
- **Zondag 5 maart**, 15.00 uur, **speciaal voor IVN'ers met introducees**, **filmvoorstelling** Onder het Maaiveld, in Artishock, Steenhoffstraat 46a, Soest, 15.00 uur. Meer info verderop in deze nieuwsbrief.
- **Zaterdag 7 maart**, **vogeltelling** op de Westdijk in Bunschoten, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur. Iedereen welkom. Er zijn telescopen aanwezig.
- **Donderdag 23 maart**, **Algemene Ledenvergadering IVN Eemland**, Vogelzang, Molenstraat 8c (ingang Van Goyenlaan 110), Soest, 20.00 uur. Na het officiële gedeelte is er een lezing over insecten van Dick Belgers.
- **Zaterdag 8 april** en **zaterdag 17 oktober**, **plantenbeurs** Groei & Bloei op Hofstede Eyckendal, Jachthuislaan 68 Soest, 10.00-12.00 uur.
- **Zaterdag 10 juni**, **borrel voor vrijwilligers**, IVN Eemland, Jachthuislaan 68, Soest, 16.00-19.00 uur.
- **Zaterdag 24 juni**, **excursie voor leden en donateurs van IVN Eemland** naar het Leersumse Veld en de Londo Heemtuin, vanaf 09.00 uur, zie artikel op pagina 2/3.

Excursie voor IVN'ers naar Leersumse Veld

Corry de Heus

Vernieuwde uitnodiging!

EXCURSIE voor de leden en donateurs van IVN Eemland naar:

Het LEERSUMSE VELD en de LONDO HEEMTUIN op ZATERDAG 24 JUNI.

- Het was, samen met de gidsen even puzzelen om de datum en locaties rond te krijgen, wat geschoven met data tot alles wat we graag wilden ingevuld was voor deze dag, gids en heemtuin hadden namelijk al een gevulde agenda.

De Londo Heemtuin op landgoed Broekhuizen bevat een grote diversiteit aan inheemse planten

Programma

- We worden om 9.00 met koffie en thee ontvangen in de Veldschuur bij het Leersumse Veld door gids Jan Katsman, hij is o.a. libellendeskundige en vogelaar, hij is een ervaren en enthousiaste gids en kent het bos en waterrijke gebied als geen ander.
- 's Middags gaan we een stukje verderop naar de prachtige Londo Heemtuin op Landgoed Broekhuizen in Leersum. Daar worden we ontvangen door twee enthousiaste vrijwilligers van de heemtuin die ons gaan rondleiden en veel kunnen vertellen over de historie van de tuin én wat er allemaal groeit, bloeit, vliegt en rondscharrelt.
- Zo woont er een o.a. kerkuil in de nok van de educatieschuur, de dassen hebben een wissel dwars door de tuin heen, van 't weiland naar de burcht in het bos toe en andersom, plus vlinders, libellen, kikkers en anders moois wat we er, wie weet, gaan zien en ontmoeten. Ook zijn er in deze periode veel verschillende soorten wilde orchideeën in bloei te zien in de heemtuin.

- Na de rondleiding hebben we er nog een gezellige nazit in de mooie tuin of bij wat minder weer in de gezellige schuur.

Het belooft weer een boeiende excursiedag te worden!

- Aanmelden voor de excursie bij Corry Heus via excursies@ivn-eemland.nl

Met altijd VERPLICHT !!! vermelding van:

- 1/ Lid of donateur IVN Eemland (huisgenoot lid voor 5 euro)
- 2/ met hoeveel personen
- 3/ telefoonnummer

Zoals altijd gaan we carpoolen en betalen de chauffeur reiskosten:

- 4/ met auto? kunnen er mensen meerijden en zo ja hoeveel?
- 5/ meerijden?
- 6/ woonplaats i.v.m. het te maken carpool schema

De Londo Heemtuin. Foto's Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum

Krulhaarkelkzwam in Ezelsbos

Jaap van den Berg

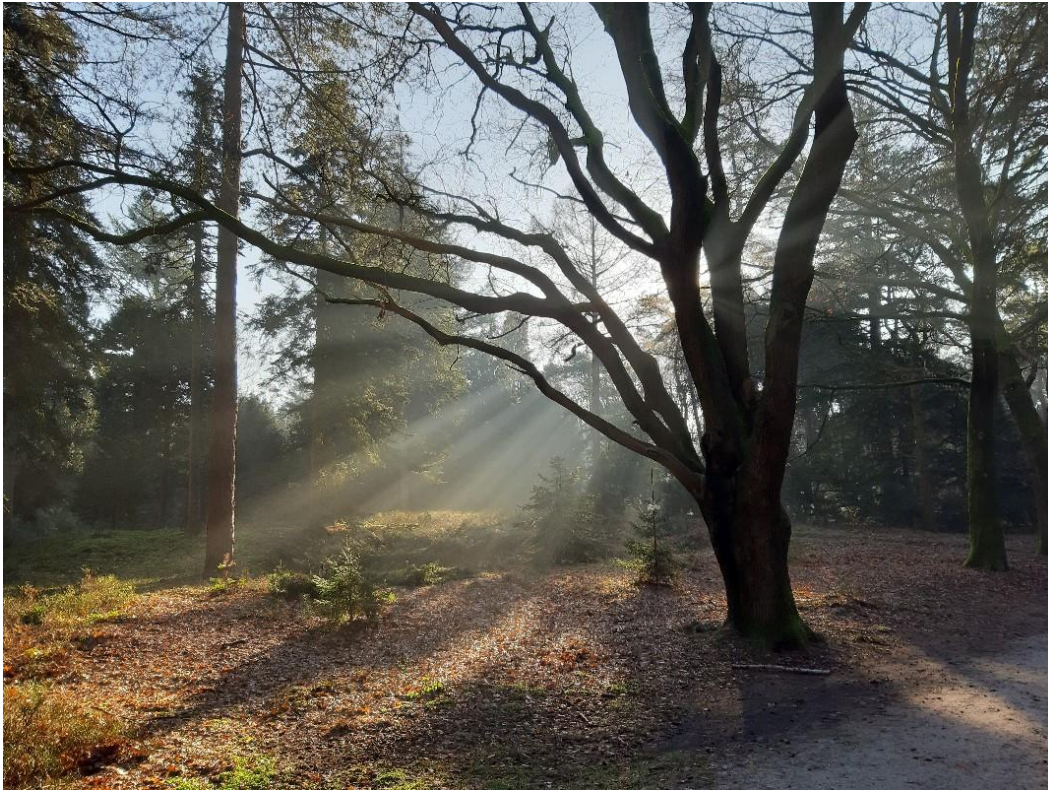
● Jaap van den Berg vond zaterdag 3 februari in het bos Ezelsveld in Soestduinen een schitterende krulhaarkelkzwam. De zwam (*Sarcoscypha austriaca*) is alleen met een microscoop (vanwege de haren op de rond) te onderscheiden van de rode kelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*). De zwam komt vaak voor op begraven takjes van els en weg en verteert loofhout in loofbossen op vochtige, voedselrijke grond.

Natuurwandeling door bos Birkhoven over bomen

Mariandel Mooijman

- Wandel je **zondag 5 februari** mee door dit mooie natuurgebied? Op veler verzoek wandelen we met onze gidsen door dit prachtige bos. Dit keer nemen onze gidsen je mee langs een wat andere route dan gebruikelijk. We wandelen naar het achterste deel van Bos Birkhoven. Dit keer wandelen we o.a. via het zgn. Olifantenpaadje, een bospad dat langs de achterzijde van het Dierenpark Amersfoort loopt.
- Dit is een deel van Birkhoven dat grenst aan de Vlasakkers en de heidevelden van Soest. In het achterste deel van Birkhoven zijn de percelen met lange lanen waar ooit bijna alleen de douglassen groeiden. Bedoeld voor de houtopbrengst. **De diverse percelen bevatten ook een diversiteit aan bomen zoals dennen en sparren, lariksen, berken grove dennen, eiken en beuken.** In dit deel van het bos zijn ook de broeihopen voor de ringslangen te vinden waar we al vele jaren met succes uitgebreide eieren vinden.

- Afhankelijk van de nog beschikbare tijd kunnen we ook besluiten om nog een stukje Pinetum mee te pakken en/of naar de verderop langs de grote en oude Grove Dennen te lopen. De wandeling is ca. 6 kilometer en is geschikt voor geoefende wandelaars.
- De start en het einde zijn zoals gebruikelijk op het parkeerterrein aan de Barchman Wuytierslaan bij het Informatiebord van het Landschap, Barchman Wuytierslaan 232, (afslag Out2Enjoy / Bosbad), 3819 AC Amersfoort. De wandeling begint om 13.30 uur en duurt ca. twee uur. Verzamelen is vanaf 13.15 uur. Wees van harte welkom. Deelname aan de wandeling is gratis. De wandeling is niet geschikt voor rolstoelgebruikers en is minder geschikt voor (kleine) kinderen. Honden kunnen niet mee.

Biodiversiteit op de Eng met een Bijenburcht

Tony Gaillard en David van der Veen

● Vorig jaar nodigde Kees Waagmeester, voorzitter van de Vrienden van de Eng, mij (Tony) uit om een lezing te houden over biodiversiteit. Ik twijfelde om ja te zeggen omdat ik dacht hiervoor nog te weinig kennis te hebben. Hij heeft mij gevraagd, **omdat mijn tuin grenst aan de Eng**. In Soest. Bovendien zou ecooloog David van der Veen een inleiding geven over biodiversiteit. Er was meer belangstelling voor de lezing dan we verwacht hadden.

David van der Veen (links) en Tony Gaillard met op de achtergrond de Bijenburcht. Foto David van der Veen

● Het doel was om de biodiversiteit van de Eng te verbeteren. Enige tijd geleden heb ik een memo opgesteld over wat er gedaan zou kunnen worden om dat voor elkaar te krijgen. Tot nu zijn er maar weinig acties ondernomen. **Het bleef bij discussies** over wat wel en niet mogelijk is op de Eng.

● Een paar maanden na de lezing kwam **Jaap van den Berg** langs. Hij is een kenner van wilde bijen en heeft twee zeer zeldzame soorten bijen gevonden in het bos rond de voormalige vliegbsis Soesterberg. Er zitten daar meer insecten en vogels dan op de hele Veluwe. Dat komt omdat daar veel meer mensen en vee komen, die veel koolstof produceren, waar insecten niet van houden en zeker wilde bijen niet. Toen we buiten aan de koffie zaten wees hij naar een raar stokje met een steeltje, dat op tafel lag. Hij vroeg mij wat dat was. Dat weet ik niet, het zat in een eikenboompje. Volgens Jaap was het een *ramshoornalgwesp*. Dit werd later bevestigd door de experts van waarneming.nl.

● Jaap stelde voor om een **Bijenburcht te bouwen op mijn akkertje** en misschien nog meer in Soest. Volgens Jaap stonden er verschillende burchten in de Stadstuinen van Utrecht. Die stad is de meest

bijvriendelijke stad van Nederland. Er zijn ruim 127 soorten waargenomen. Met David ging ik naar Utrecht om de Burcht te bekijken in de Stadstuin: Kanaalweg. We waren zeer onder de indruk en deden veel ideeën op.

Ramshoornagalwesp. Foto Jaap van den Berg

- Met deze kennis ben ik naar Wim Kok gegaan die geïnteresseerd was om ook een bijenburcht te bouwen in de Kwekerij tegenover het Paleis Soestdijk. Met Wim ging ik op zoek naar stenen om de achterkant van de burcht te bouwen. Via Marktplaats vonden we hele mooie tegels, die we gratis konden ophalen. Eerst deden we de 120 tegels in een aanhangwagen en daarna moesten we ze naar het akkertje sjouwen. **Wilde bijen houden ervan om hun nest zelf te bouwen in een holletje.** Daarom worden ze ook wel graafbijen genoemd.

- Het zand moet kleverig zijn, zodat het nest niet instort. Dus gingen we op zoek naar zand gemengd met leem. Dat was lastiger dan we dachten. In onze regio was dat niet te krijgen. Na wat gezocht op het net besloten we bij Struiz **één kuub leemzand** te bestellen. De volgende dag kwam een grote vrachtwagen het

smalle pad langs het akkertje oprijden. Met een hijskraan tilde de chauffeur een Big Bag op het akkertje zonder uit te stappen. Binnen een kwartier vertrok hij weer. Met een grote kruiwagen reden we het zand naar de andere kant van het akkertje en gooiden het zand tegen het muurtje dat we eerder gebouwd hadden.

- Samen met David maakten we **zijwanden van stammetjes**. Nadat er zand op de stammetjes was gestrooid werden dakpannen geplaatst. Zo kunnen de bijen een nest maken tussen de stammetjes en de dakpannen. Ook werden stammetjes in het zand gelegd in het midden van de burcht. Die waren doorboord met gaatjes van verschillende afmetingen, waarin verschillende soorten bijen hun nest kunnen bouwen. (zie foto hieronder)

Expositie: uilen en raven, mysterieus en bijzonder

Len de Goede, Cees Vos

● In Museum Soest aan de Steenhoffstraat 46 zijn van 11 februari tot en met 7 mei schilderijen te zien van kunstenares Guus Kruis uit Soestduinen onder het motto 'Uilen en raven, mysterieus en bijzonder'. Zij schildert onder meer **raven en uilen**. Op de expositie wordt veel achtergrondinformatie gegeven over raven en uilen door de Ravenwerkgroep Nederland en de Uilenwerkgroep van het IVN.

Museum Soest is open op woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 13.30 uur tot 17.00 uur. Entree 6 euro, kinderen tm 12 jr 1 euro.

● Enkele jaren geleden zag Guus vlak bij haar huis in Soestduinen twee raven vliegen en hoorde ze het voor hen zo kenmerkende geluid. Guus raakte gefascineerd door deze prachtige vogels. Ze is over de raven gaan lezen en heeft het afgelopen jaar geprobeerd vast te leggen **hoe mooi, slim en ook verschillend ze zijn**. Daarnaast hoorde ze 's nachts regelmatig de roep van een **bosuil (foto)**. In de schilderijen heeft Guus de verschillende uilen die in Soest voorkomen op hun eigen manier proberen vast te leggen.

● Om ook de bezoekers van de tentoonstelling de kans te geven deze dieren beter te leren kennen heeft ze contact gezocht met de Ravenwerkgroep Nederland en de Uilenwerkgroep Soest. Ze is heel blij dat zij, met al hun kennis, aan deze tentoonstelling wilden meewerken.

Introductie Ravenwerkgroep Nederland

● De Ravenwerkgroep Nederland doet onderzoek naar het vóórkomen, verspreiding, gedrag en ecologie van deze fantastische vogel in Nederland. Ook geven we lezingen en publiceren info over het wel en wee van de raaf in ons land via diverse media. Hiermee willen we de kennis over en de bescherming van deze bijzondere soort bevorderen waardoor de raaf in Nederland een algemene, graag geziene vogel wordt. Zie ook www.ravenwerkgroep.nl.

Introductie Uilenwerkgroep Soest van IVN Eemland

● Doordat natuurlijke broedplaatsen wegvallen, helpen wij de uilen aan een broedplaats. Door op goede locaties nestkasten op te hangen helpen we de populatie op peil te houden of zelfs te laten groeien. Eind maart, begin april starten we met controles op aanwezigheid van ouderdieren, dan wel eieren. We beginnen met de bosuilen, daarna de steenuilen en als laatste de kerkuilen. De controles worden in goed overleg met de kasteigenaren gepland. Alle uilen worden gewogen, gemeten en geringd. De 83 kasten die in Soest hangen worden schoongemaakt of gerenoveerd. Oude of kapotte kasten **worden** vervangen en nieuwe kasten bijgeplaatst.

De Kwekerij/boomgaard in de winter

Wim Kok

- Ook deze winter is er voor de vrijwilligers genoeg werk te doen in de kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk. Uiteraard het snoeien van appel- en perenbomen. Maar de winter is ook planttijd voor bomen en struiken; tijd voor nieuwe aanleg.
- We hebben **subsidie van de natuurregeling KIEM** gekregen voor de inrichting van het achterste vak van 2000 m². Er zijn daar 7 halfstamfruitbomen geplant, 5 walnootbomen, 4 hazelaars (allen verschillende rassen) en een tamme kastanje. Daaronder hopen we, zoals in alle drie de boomgaardedelen, bloemrijk grasland te creëren.

Rond de oude walnootboom is een mooie boombank (van Marktplaats) aangebracht. Foto's paleiswerkgroep

- Naast deze nieuwe fruit- en notenboomgaard komt er een vak voor **een grotere moestuin en wildebloementuin**. Het gras is daarvoor gemaaid en vroeg in de winter bedekt met banen golfkarton (foto) met een laag van 5 cm bladaarde. Na 3 of 4 maanden is de graszode verteerd zonder dat het bodemleven is verstoord; in maart kunnen we paden maken en planten en zaaien. In de loop van januari zagen we evenwel op enkele plekken grassprietten door karton en bladaarde heenkomen. Bijzonder! Gras is sterk en gaat groeien vanaf 12 graden. Door het extreem zachte en natte weer is onder het doorweekte karton een hoge temperatuur ontstaan en is de grasgroei voortijdig op gang gekomen. Gelukkig is de temperatuur weer gedaald en de groei gestopt.

Aanleg van de nieuwe bessentuin met heg.

- Voor de nieuwe moestuin en wilde bloementuin zijn er met hulp van de vrijwilligers enkele ontwerpen gemaakt. **Voor maart zal een keuze worden gemaakt.** Belangrijk is dat het niet alleen mooi oogt of producten oplevert, maar ook de biodiversiteit er op vooruit gaat en educatie kan plaatsvinden. In het vak dichterbij de weg is een extra bessentuin aangelegd. Ook daar is het gras bedekt met banen golfkarton en bladaarde. Deze tuin van 10 x 10 meter is omzoomd door een middelhoge heg van meidoorn en veldesdoorn (gemixt half om half).
- Het afgelopen jaar is met de vrijwilligers geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een jaaroverzicht, die ook aan het Paleis is verstrekt. **Opvallend is hoeveel we het afgelopen jaar hebben gedaan aan vernieuwing, onderhoud en open dagen met educatie.** Om trots op te zijn. Het contract met het Paleis is weer met een jaar verlengd, de relatie is goed.
- Omdat zowel de kwekerij/boomgaard als de vrijwilligersgroep groter zijn geworden, **worden er meer groepjes gevormd met een coördinator en een eigen verantwoordelijkheid.** Dus voor de plukbloementuin, de moestuin, kruidentuin, overige bloementuinen, bessentuinen, boomgaarden, educatie e.d. Dit zal de werkverdeling en communicatie verbeteren.
- Voor het nieuwe jaar zijn er door de groep diverse ideeën en verbeteringen bedacht. Daarover later meer. In april start weer de eerste open dag, de planning volgt. Het wordt weer een mooi jaar.

Overleg in de appelschuur.

Film over bodemleven: ‘Onder het maaiveld’

Els van Weering

- Op zondag 5 maart 2023 om 15.00 uur presenteren we een speciale IVN-filmmiddag in Artishock, Steenhoffstraat 46a in Soest. Hiervoor zijn alleen IVN-leden en hun introducees uitgenodigd.

- EMS FILMS, de makers van De Wilde Stad en De Nieuwe Wildernis, laten met hun nieuwste film, Onder het Maaiveld, de fascinerende wereld direct onder onze voeten zien. Op prachtige wijze illustreert deze film het grote belang van een gezonde bodem.

- Neem iemand mee die net zo'n groen hart heeft als jij! Introducees kunnen, behalve een mooie film zien, deze middag ook meteen kennismaken met IVN-Eemland en korting krijgen op hun IVN-lidmaatschap in 2023!

Aanmelding

- Kaarten zijn 7,50 euro per persoon. Introducees die dezelfde middag IVN-lid worden mogen, als warm welkom bij onze vereniging, de kosten van het kaartje in mindering brengen op hun contributie voor 2023 (de contributie voor 2023 is dan slechts 12,50).

- Meld je aan door 7,50 euro per persoon over te maken op de IVN-Eemland bankrekening. Vergeet niet de omschrijving in te vullen!

IBAN: NL49 INGB 0002 5759 43

t.n.v.: IVN Eemland

o.v.v.: 1. FILM, 2. jouw naam en 3. eventueel de naam van je introducee

- Wacht niet te lang want er is maar een beperkt aantal plaatsen in Artishock! Mocht je verhinderd zijn op zondagmiddag 5 maart, op maandagavond 6 maart is er een reguliere voorstelling voor publiek in Artishock. Zie de website van Artishock voor meer details. Voor vragen: stuur een mail naar els.vanweering@gmail.com.

IVN Eemland opent nieuwe jaar op Eemlandhoeve

tekst en foto's Onno Wijchers

- IVN-Eemland hield zaterdag 21 januari 2023 voor haar leden en donateurs **een nieuwjaarsreceptie** op de Eemlandhoeve. Het IVN Eemland bestaat uit een actieve groep vrijwilligers met activiteiten zoals cursussen en excursies binnen de grenzen van Baarn, Eemnes, Bunschoten en Soest, tevens beheren zij de Boomgaard van Paleis Soestdijk.
- Op de Eemlandhoeve wonen Boer Jan en Maaike Huijgen en hun gezin, zij zetten zich in om de burger en de boer weer te verbinden, met als doel duurzaamheid. Ze zijn bezig met een nieuwe benadering voor voedsel, landbouw, gezondheid en omgeving. Tijdens deze receptie kregen we een zeer duidelijke toelichting alsmede een interessante rondleiding. Een warme locatie om elkaar te ontmoeten en ideeën uit te wisselen.

Nieuwjaarsreceptie IVN-Eemland op de (koude en mistige) Eemlandhoeve.

Wandeling door het Stillegebied rondom de vijver.

Jaarverslag Scholenwerkgroep 2022

Mary van der Bijl & Alma Dijkgraaf

- Ietwat later dan we gewend zijn doen we pas op 18 maart ons **winteruitje**. Harry heeft een lekkere Groeneveldtippel voor ons uitgestippeld.
- Nadat in 2020 en 2021 de slootjeslessen door corona niet doorgingen, hebben we na rijp beraad o.a. met het RIVM en het Waterschap Vallei en Veluwe moeten besluiten ook dit jaar **geen slootjeslessen** te organiseren. Nu gooiden de vogelgriep roet in het eten.
- Ook dit jaar werken 8 scholenwerkers mee aan de Open Paleistuindagen van mei t/m september. Er wordt met de aanwezige kinderen onder andere weer naar kriebelbeestjes gezocht, er worden stenen beschilderd en grasschilderijtjes gemaakt.

- Op 26 augustus gingen we met onze groep tijdens het zomeruitje naar De Blauwe Kamer in Wageningen, waar Judith een mooie wandeling uitgezet had (foto).

- Tijdens de vergadering van 23 augustus geeft Corry te kennen helaas te moeten stoppen met scholenwerk, omdat haar gezondheid te wensen overlaat.

- Ook Mary en Alma vertellen tijdens deze vergadering, na 20 jaar coördinatoren te zijn geweest, aan het einde van het schooljaar 2022/2023 op te houden met scholenwerk.

Wie oh wie gaat het stokje van hen overnemen?

- Gelukkig gaan de herfstlessen dit jaar wél door! Dus kunnen we 15 schoolklassen in het

herfstbos verwelkomen. Dat worden er uiteindelijk 13, want 2 scholen hebben wat onduidelijke (lees: slordige) zaken gedaan op administratief gebied. Dit hebben we in al die jaren nog nooit meegemaakt! **Het enthousiaste meespeuren van de deelnemende 342 kinderen maakt de herfstlessen ook dit jaar weer helemaal tot een feest!**

- Eind 2022 telde de scholenwerkgroep 17 enthousiastelingen. En dat zijn voor het overgrote deel zeer getrouwe deelnemers aan ons cluppie, maar een nieuwe coördinator zit er waarschijnlijk niet bij. We hebben onze hoop gevestigd op het lobbyen van Els van Weering in de IVN-Nieuwsbrief van december jl. **Wie neemt dit leuke werk van ons over?**

Zorgen over mountainbikeroute Monnikenbos

Piet van Dijk

- Onze vrijwillige natuuronderzoeker Pascal Losekoot ontdekt dat er in het Monnikenbos in Soest, tegen de intercity Amersfoort-Utrecht aan, ineens een mountainbikeroute aangelegd. Meer hierover in <https://www.soestercourant.nl/sport/sport/887653/er-komen-nieuwe-mountainbikepaden-in-soest>

- Pascal: „Ik, maar ook andere natuurvrienden van mij, zijn hierdoor verrast, omdat we hier nog niets over hebben gelezen. Ik heb de route (voor zover aangelegd) verkend, want ik kon nergens vinden waar deze zou komen te lopen. Gelukkig gaat het wel langs de rand, maar ook dit is terrein dat al bewoond is (door reeën, zwarte spechten onder andere), en het is mij niet duidelijk hoe de route verderop gaat lopen. Hoewel het niet direct het meest drukke zandhagedissentraject is, leven ze er wel. **Toch weer een stuk van het natuurbos af ten gunste van recreatie**, met daardoor toenemende recreatiedruk (vooral in het weekend). Dit terwijl er vlakbij de route een rustgebied voor reeën is!

- Voor zover ik kon zien, loopt de route ongeveer zo.

Vragen

- Is IVN hier van te voren over geïnformeerd? Antwoord bestuur: nee.
- Zou dit wel overeenkomstig het bestemmingsplan van het gebied zijn? Antwoord: we hebben er niets over kunnen vinden, zie [hier](#).

Wie weet er meer over?

Hieronder het persoonlijke jaarverslag van Pascal. Daaronder een met toestemming overgenomen artikel uit De Korhaan, het blad van de Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken.

Zeldzame dieren in Soest - een persoonlijk jaarverslag

Na de reacties op mijn vorige jaarverslag was ik voldoende aangemoedigd om ook voor 2022 op een rijtje te zetten welke bijzondere dieren (voornamelijk insecten) ik in de gemeente Soest gezien heb. En dat zijn er heel wat!

Het afgelopen jaar zag ik binnen de gemeente 861 verschillende soorten (flora en fauna): 150 plantensoorten, 173 nachtvlinders, 85 kevers, 84 vogels, 73 wantsen, 69 vliegen, 39 wespen, 27 dagvlinders, 22 libellen, 17 bijen, 14 sprinkhanen, 3 muggen, 3 reptielen, 3 amfibieën, 2 hommels.

Het bepalen van de top drie was lastig. Ik heb gekozen voor de fantastische visuele verschijning van een dagvlinder waarvan ik alleen nog de eitjes had gezien, maar dat doet niets af aan de ervaringen met Kommavlinders, Gouden dennenstamjagers en Bosbeskielwantsen!

Tevens een gastbijdrage van Jeroen Hoek, met het zeldzaamste insect van 2022.

De beste (natuur)wensen voor 2023! - Pascal Losekoot

1. Sleedoornpage - *Thecla betulae*

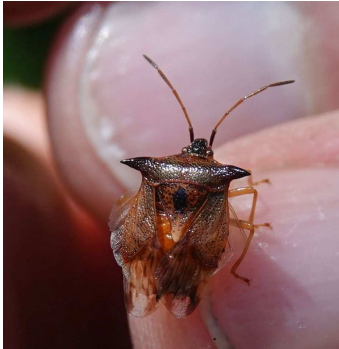

Eind augustus zag ik op een druilerige dag deze Sleedoornpage. Ruim een kwartier kon ik foto's maken van deze kwetsbare en bedreigde dagvlinder, terwijl ze voor mijn neus ronddraaide.

2022 (NL): zo'n 450 exemplaren (imago's) in 30 gemeentes. Formaat: 17 mm

2. Bosbeskielwants - *Elasmucha ferrugata*

Waar ik in 2021 op twee plekken in Soest een exemplaar van deze zeldzame, bosbesdrinkende wants vond, ontdekte ik in juni bij de Stompert drie populaties. Dagen op een rij bezocht ik de plek waar ik zo'n 20 jongen bij elkaar had gevonden, zag ik tot wel vier volwassenen tegelijk, en kweekte - om te bewijzen dat het echt de *e.ferrugata* was, een nimf uit. Wat geweldig om in het kweekpotje ineens een volwassen exemplaar te zien, met zijn puntige schouders! De wants is losgelaten - het uitsluiphuidje hou ik als bijzonder aandenken!

Volwassene / Imago

Jongen / Nimfjes

Uitsluiphuidje

2022 (NL): 30 volwassen exemplaren in 7 gemeentes; zo'n 35 nimfen, in Soest op 3 verschillende plekken en één uitsluiphuidje (eerste voor Nederland!?)

Formaat: 7,0-9,5 mm

Meest zeldzame vondst: Rups van de Oleanderpijlstaart

Het meest zeldzame dier dat in 2022 in Soest werd gevonden, was de rups van de Oleanderpijlstaart, een subtropische trekvlinder die maar zeer zelden in Nederland gezien wordt. Plaatsgenoot Jeroen Hoek vond het enige exemplaar van 2022 en presenteert hier zijn bijzondere vondst!

Foto: Jeroen Hoek

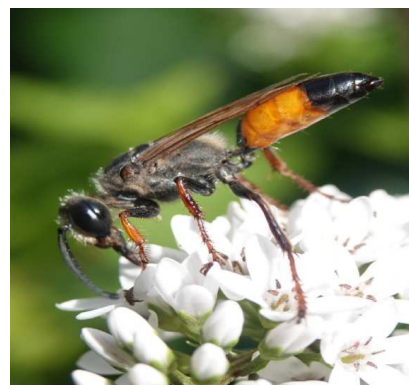
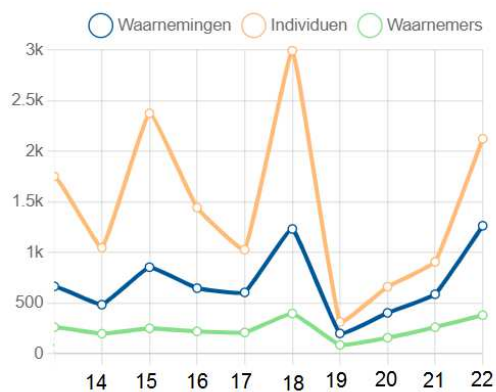
Formaat: ca. 10 cm

3. Kommavlinder, *Hesperia comma*

Deze bedreigde dagvlinder, een dikkopje met kenmerkende kommavormige vlekjes op de achtervleugel, had een bijzonder goed jaar. In de herdenkingstuin van Vliegbasis Soesterberg vlogen halverwege augustus tientallen om m'n oren. Daar was het sowieso genieten, met insecten zoals Sabelsprinkhanendoders (*Sphex funerarius*) en Harkwespen (*Bembix rostrata*) die op de geurende bloemen en nectar van de goed besproeide tuin afkwamen, terwijl het in de rest van de vliegbasis zinderend heet en droog was.

Kommavinders in NL 2013-2022

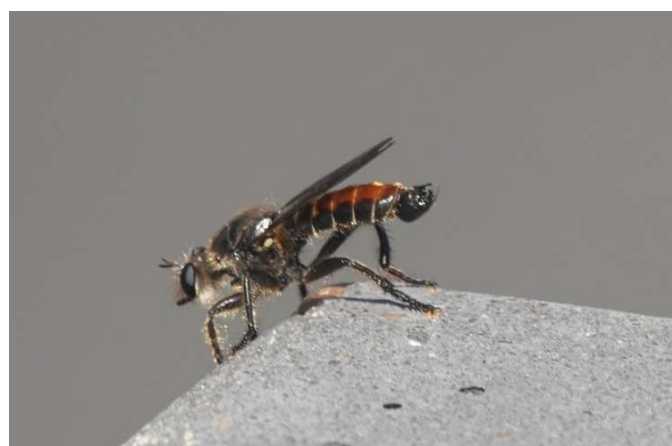
Harkwespe

Sabelsprinkhanendoder

4. Gouden dennenstamjager

Choerades ignea

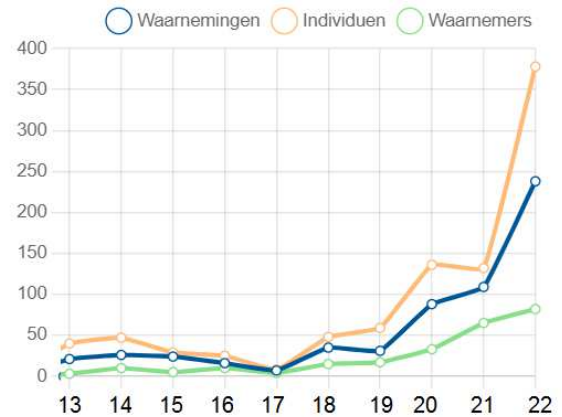
Nadat ik hoorde dat deze elders op de Utrechtse Heuvelrug vrij makkelijk aan te treffen was, wilde ik er eentje in Soest vinden. Dat bleek makkelijker dan gedacht, enkele dagen later vond ik een eerste exemplaar op wat gekapte grove dennen die op de Vliegbasis lagen.

De warmteminnende, forse roofvliegen jagen vanaf in de volle zon staande (of liggende) dennenbomen en zijn sinds de jaren '90 vanuit het oosten het land ingekomen, vast en zeker profiterend van de warmere zomers.

Met Gewone wesp als prooi

Aantal exemplaren in NL 2013-2022

2022 (NL): 378 exemplaren in 43 gemeentes
 Formaat: 18-23 mm

5. Hiëroglyfenlieveheersbeestje - *Coccinella hieroglyphica*

Dit jaar heb ik extra fanatiek gezocht naar lieveheersbeestjes. Ik vond in Soest 22 verschillende soorten, sommige bijzonder klein. De hiëroglyf had een goed jaar, vermoedelijk omdat er veel (larven van) heidehaantjes waren, z'n voedsel. Ik vond in Soest 18 exemplaren, terwijl in 2020 in heel Nederland maar 4 werden gevonden!

2022 (NL): 150 exemplaren in 20 gemeentes
 Formaat: 3,5-4,5 mm

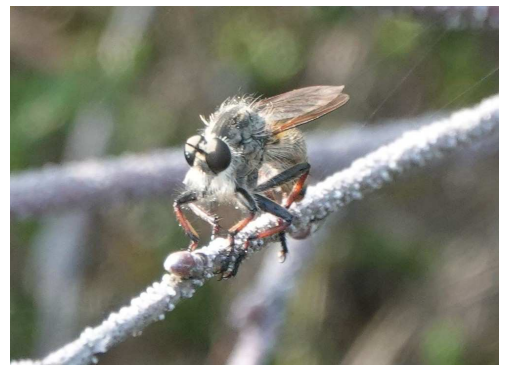

C. hieroglyphica (r) en Zwart lieveheersbeestje (*Exochomus nigromaculatus*)

6. Stomplijfroofvlieg - *Antipalus varipes*

De Stomplijfroofvlieg was in augustus 2018 het eerste zeldzame insect dat ik vond, in de Korte Duinen! Dit jaar vond ik hem voor het eerst weer terug.

2022 (NL): 61 exemplaren in 38 gemeentes
 Formaat: 17-21 mm

7. Tweepuntige lijnbladroller - *Phiaris bipunctana*

In 2019 ontdekte ik deze in Op Hees; elk jaar zoek ik ernaar, en probeer ze op andere bosbesrijke plekken te vinden. Tot nu toe had ik daar geen succes mee.

Dit jaar waren ze lastig te vinden, maar op 1 juni, op pad met een vlinderaar, vonden we 2 exemplaren! Daar leek het bij te blijven, tot ik een week later voor het eerst op een andere plek, in het bos vlak bij de Hilversumse straatweg in Baarn, een exemplaar aantrof!

2022 (NL): 50 exemplaren in 9 gemeentes
Formaat: 14-21 mm (spanwijdte)

8. Matglanswespbij - *Nomada similis*

Deze op Roetbij parasiterende wespbij vond ik bij de Bergjes.

2022 (NL): 17 exemplaren in 4 gemeentes
Formaat: 8-10 mm

9. *Goedartia alboguttata*

Sluipwespen zijn zo'n groep waarvan ik het lastig vind om op naam te brengen, maar gelukkig zijn er op waarneming.nl ook echte experts. Enkele maanden nadat ik deze wesp bij een KNNV-excursie bij de Zoom zag, werd hij gedetermineerd. De wesp parasiteert op rupsen van de Meriansborstel (*Calliteara pudibunda*).

Het is de eerste waarneming voor Soest en omgeving; de tweede voor de provincie en pas de elfde voor Nederland! De sluipwesp is vernoemd naar Johannes Goedaert (1617-1668), een kunstschilder en entomoloog die maden en larven kweekte, meer dan 100 Europese soorten beschreef, en de basis legde voor de entomologie.

2022 (NL): 8 exemplaren in 5 gemeentes
Formaat: "vrij fors" (ik denk ca. 1,5 cm)

10. Mannetjesereprijschildwants *Stagonomus bipunctatus*

Dit was een makkie! Nadat ik gelezen had dat deze wants bestond, bezocht ik een plek in het Monnikenbos waar ik de waardplant - mannetjesereprijs - al had gevonden. Binnen een paar minuten had ik beet!

2022 (NL): 85 exemplaren, waargenomen in 5 gemeentes
Formaat: 5-6 mm

11. Lammergier - *Gypaetus barbatus*

Toen ik eind mei bij Op Hees op zoek was naar de Tweepuntige lijnbladroller, hoorde ik ineens ophef van roepende Raven en een Buizerd. Niet heel bijzonder, maar toen het even aanhield besloot ik de hemel af te speuren. Door mijn telelens zag ik een vogel met een enorme spanwijdte. Een zeearend? Nee, de beeldherkenningssoftware van waarneming.nl gaf uitsluitsel: "Lammergier, 99% zeker".

Deze jonge, in 2022 in Zuid Frankrijk uitgezette aaseter, heeft zich al twee zomers gevestigd in NP de Hoge Veluwe. De twee witte vlekken op de linkervleugel zijn gebleekt om herkenning op grote hoogte mogelijk te maken. De (niet!) naar de naam *Eglazine* luisterende gier vloog die middag volgens de waarneming via Soest (12:02u), Montfoort (13:10u), Leersum (15:01u), Ede (15:07u) en de Planken Wambuis (15:27u) weer terug naar haar stek bij Oud-Reemst (15:40u).

Begin november is ze weer naar het zuiden verkast. Wellicht volgend jaar weer terug?

2022 (NL): 1 exemplaar, waargenomen in 19 gemeentes
Formaat: ca. 2800 mm (spanwijdte)

Slotwoord

Waarnemingen die de lijst niet gehaald hebben, waren onder meer 5 Venwitsnuitlibellen (*Leucorrhinia dubia*), 4 Prachtlynxspinnen, een Veldwespwaaier, de gebruikelijke *Dicyrtoma dorsosignata*'s, wat Heideblaaskaakjes, een Vijgenskeletteermot (*Choreutis nemorana*), 2 Vlekdaguil (*Heliothis peltigera*), 4 Jeneverbesdwergbladrollers (*Pammene juniperana*), een Bosbesmineermot (*Stigmella myrtillella*), flink wat Bosbesbruintjes (*Macaria brunneata*), een Knoopkruidschildwants (*Carpocoris purpureipennis*), enkele populaties Beukenbladsnijdermotten (*Incurvaria koernerella*) en 162 zandhagedissen (*Lacerta agilis*)

Wishlist 2023: Zandzeggepantserwants, Boszandloopkever, *Aradus betulae*, Rups van de Tweepuntige lijnbladroller, Middelste Bonte Specht, Sneeuwvlo, Bosbesschildwants.

Ik hoop ook in 2023 weer veel te genieten van de (Soester) natuur en met andere liefhebbers te speuren!

Tekst en foto's: Pascal Losekoot tenzij anders vermeld

Grafieken en kaartjes: www.waarneming.nl

Alle verspreidings- en voorkomingsgegevens zijn op basis van wat op waarneming.nl is ingevoerd

De Gele Kwikstaart in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Mannetje Gele Kwikstaart, Arkemheen, 1 mei 2022 | Doortje van Dijk

In de Eempolders zien wij regelmatig kwikstaarten. De Witte Kwikstaart is verreweg de talrijkste, zowel als broedvogel en als doortrekker. Een enkele maal komen Grote Gele Kwikstaarten op doortrek voor. De Gele Kwikstaart zit daar tussenin. Wij zien hem in meestal kleine aantallen bij de trek en in de broedtijd. Het blijkt dat er in de loop van de tijd grote verschillen zijn in de aantallen die geteld worden.

De figuren 1, 2 en 3 geven een overzicht van de aantallen door de jaren heen. Normaal geef ik een overzicht over alle drie de telgebieden gezamenlijk, maar voor de Gele Kwikstaart zijn de verschillen tussen de telgebieden zo groot dat ik aparte grafieken voor de gebieden Noord en Oostermeent heb gemaakt. In telgebied Zuid is de Gele Kwikstaart in de hele telperiode slechts een incidentele verschijning in de trektijd, vandaar dat ik dit gebied verder niet behandel. De Oostermeent wordt pas vanaf 1984 geteld. Van de jaren 1988 tot en met 1990 is de verdeling tussen de telgebieden niet bekend, wat tot een lege zone in de grafiek leidt. Uit de wel beschikbare totaalcijfers blijkt dat in die periode flinke aantallen Gele Kwikstaarten aanwezig waren.

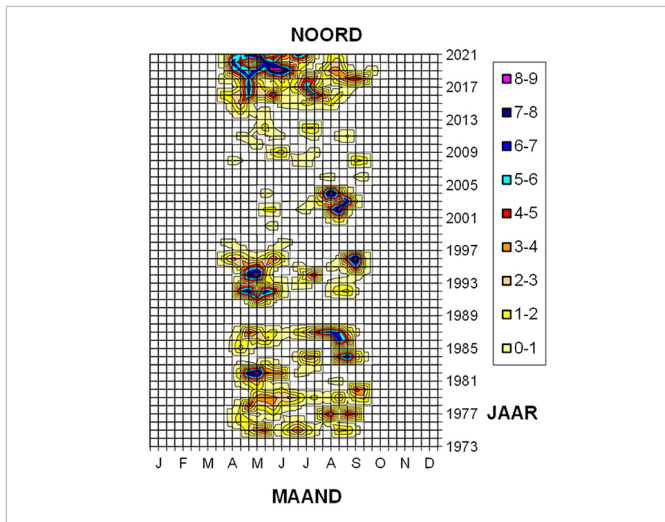
In het telgebied Noord zagen we van het begin tot ongeveer 1997 redelijk constante aantallen vogels. De grootste aantallen zijn in mei en in augustus-september, wat suggereert dat doortrek belangrijk was. Er zijn echter ook

regelmatig waarnemingen in juni en juli, en die moeten wel op broedgevallen betrekking hebben. Daarna nemen de aantallen in het voorjaar en in iets mindere mate in het najaar plotseling sterk af. Het lijkt erop dat er nauwelijks nog doortrek optrad. Incidenteel zijn er nog waarnemingen in de maanden mei tot en met juni. Mogelijk waren er nog steeds kleine aantallen broedvogels aanwezig. Bij de Eempoldertellingen tellen we langs de wegen en kleine vogels als Gele Kwikstaarten die meer dan honderd meter van de weg verwijderd zijn worden vrijwel zeker gemist. Vermoedelijk zien we dus maar een fractie van de aanwezige aantallen. Vanaf 2015 nemen de waargenomen aantallen weer sterk toe.

In de Oostermeent zagen we vanaf 1984 relatief grote aantallen Gele Kwikstaarten. Bedenk dat telgebied Noord ruim vijfmaal zo groot is als de Oostermeent. Van mei tot en met augustus zijn er Gele Kwikstaarten aanwezig. Dit wijst op een behoorlijk

grote populatie broedvogels. Ook hier stortten de aantallen in 1997 plotseling in. Zo nu en dan werden er groepjes gezien in de trektijd en dan vooral in het najaar. Net als in Noord waren er zo nu en dan ook waarnemingen in de broedtijd. Bij broedvogelinventarisaties werden enkele territoria vastgesteld. De veronderstelling ligt voor de hand dat hier nog op kleine schaal gebroed werd.

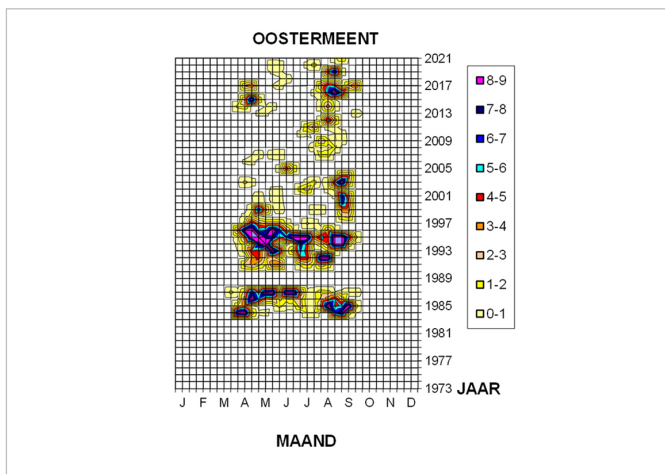
Een leuke toevoeging is dat er zowel in het reservaat in telgebied Noord als in het belangrijkste stuk in de Oostermeent tussen 1988 en 2017 regelmatig broedvogelinventarisaties zijn uitgevoerd. Dit is vooral gedaan door Dick Jonkers op verzoek van Natuurmonumenten. Het gaat hier weliswaar niet over de volledige telgebieden, maar wel over die stukken waar wij tegenwoordig het overgrote deel van onze Gele Kwikstaarten waarnemen. Dit geeft de mogelijkheid om onze resultaten en die van de BMP-tellingen met elkaar te vergelijken.

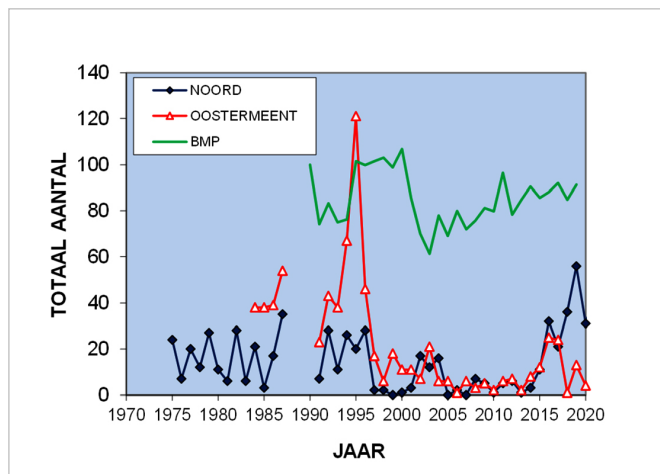
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Gele Kwikstaart in het telgebied Noord.

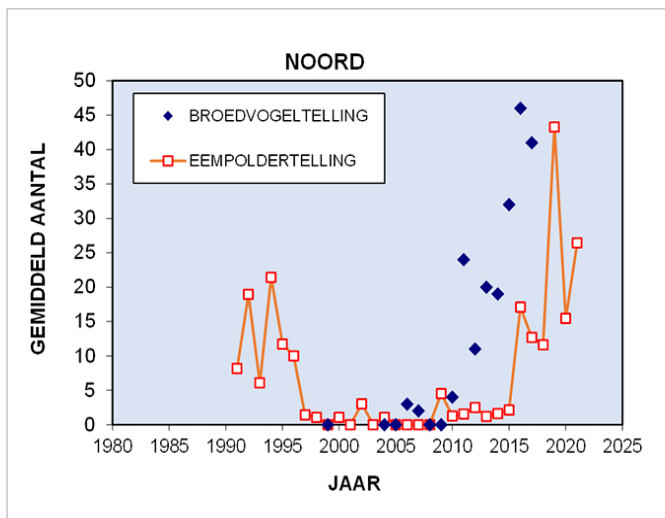
Mannetje Gele Kwikstaart
Arkemheen, 1 mei 2022 | Doortje van Dijk

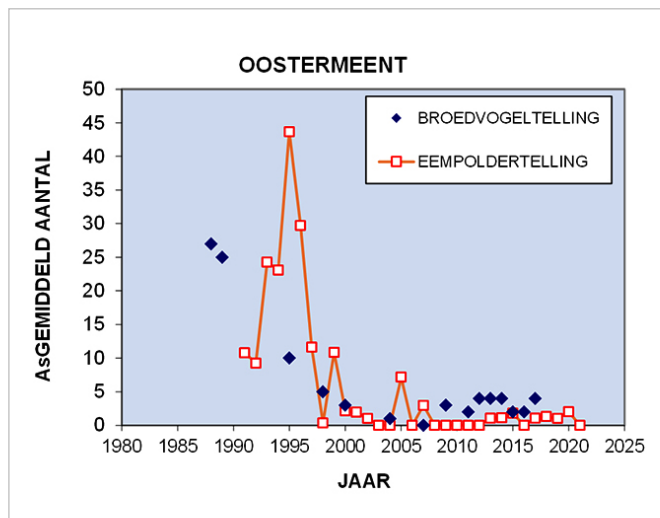
Figuur 2. Samenvatting van alle telresultaten voor de Gele Kwikstaart in het telgebied Oosterveent.

Figuur 3. Totaal aantal getelde Gele Kwikstaarten per jaar voor de telgebieden Noord en Oosterveent. Ter vergelijking de indexen van de Sovon telreeksen voor het BMP-project (broedvogels).

Figuur 4. Gemiddeld aantal waargenomen Gele Kwikstaarten in telgebied Noord voor de maanden april tot en met juni. Ter vergelijking zijn de aantallen vastgestelde territoria bij broedvogelinventarisaties in het reservaat aangegeven.

Figuur 5. Gemiddeld aantal waargenomen Gele Kwikstaarten in telgebied Oosterveent voor de maanden april tot en met juni. Ter vergelijking zijn de aantallen vastgestelde territoria bij broedvogelinventarisaties in een deel van dit gebied aangegeven.

Mannetje Gele Kwikstaart, Eemnes, 11 juni 2020 | Wim de Jong

Figuur 4 geeft het aantal bij de broedvogelinventarisatie vastgestelde territoria van de Gele Kwikstaart onder het hoofd Broedvogeltelling. Ter vergelijking is het gemiddeld aantal waargenomen kwikstaarten bij de Eempoldertellingen in de maanden april tot en met juni vermeld. De broedvogelinventarisaties eindigen eind juni, vandaar dat wij de tellingen in de Eempolders die later in het jaar vallen niet meenemen. Bij die latere waarnemingen kan de invloed van doortrekkers groot zijn en die hebben natuurlijk geen relatie met het aantal broedvogels. We zien dat in Noord de aantallen van 1999 tot 2010 inderdaad heel laag zijn. Daarna stijgen ze snel. Dit is hetzelfde beeld als bij onze tellingen, al begint de stijging daar wel enkele jaren later. Bij de Oostermeent is het beeld heel anders. Hier zijn de aantallen bij de broedvogeltellingen hoog bij het begin en daarna nemen ze af tot ongeveer 2000. Dit is weer in overeenstemming met onze tellingen in dat gebied. Het lijkt er dus op dat onze

tellingen een redelijk goede weergave zijn van de ontwikkeling van het aantal broedparen. Er is wel een verschil in absolute waarde. Bij de broedvogelinventarisatie gebruiken we in de grafiek het aantal territoria, dus ruwweg de helft van het aantal aanwezige Gele Kwikstaarten. Voor onze tellingen nemen we het totaal van de waargenomen vogels in drie maanden, wat neerkomt op zes of zeven tellingen. Het is duidelijk dat wij maar een fractie van het aantal aanwezige Gele Kwikstaarten zien. Bij onze telroutes zijn er grote delen van het terrein die wij alleen vanaf honderden meters afstand kunnen bekijken. Voor grote vogels is dat niet zo'n bezwaar, maar zoals eerder vermeld: een kleine vogel als de Gele Kwikstaart is op die afstand niet meer te ontdekken. Opvallend is dat in Noord het aantal territoria eerder begint toe te nemen dan bij onze tellingen. Dit zou je kunnen verklaren door aan te nemen dat de Gele Kwikstaarten eerst de rustige delen van de polders bezet hebben. Die liggen ver

van de wegen en daardoor blijven ze onzichtbaar voor onze tellingen. Pas bij het 'vollopen' van de polders nemen dan de aantallen die vanaf de wegen geteld worden ook toe.

Literatuur

- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken (red.), 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Mooij, J., 2008. Het voorkomen van kwikstaarten in de Eempolders. De Korhaan 42(1): 29-31.
- Van 't Hoff, J., 2018. Gele Kwikstaart, *Motacilla flava*. Sovon Vogelatlas van Nederland: 530-531. Kosmos Uitgevers, Utrecht-Antwerpen.